

De beginselen van geografische daderprofilering

RACHID KERKAB*

CANTER, D. & YOUNGS, D. (2008). *Principles of geographical offender profiling*. Ashgate: Ashford.

In het verzamelwerk *Principles of geographical offender profiling* geven Canter en Youngs de principes weer die relevant zijn voor het voorspellen van de vermoedelijke verblijfplaats van een dader. Deze methodiek maakt gebruik van de samenhang tussen woonplaats en pleegplaats, waarbij het reisgedrag van vergelijkbare daders de mogelijkheid biedt om uitspraken te doen over de mogelijke woonplaats van de dader (Koppen & Malsch, 2008:30).

Het vooruitzicht om de pleegplaats en woonplaats te koppelen werd een eerste maal gesignaleerd in de werken van Canter (1994), Rossmo (1995) en Kind (1999). Sindsdien heeft onderzoek aangetoond dat geografische profilering zich leent tot een breed scala van delictvormen als brandstichting (Almond, Duggan, Shine, & Canter, 2005; Meaney, 2004), overvallen op handelszaken (Laukkanen & Santtila, 2006; D. J. Paulsen, 2006), obscene telefoongesprekken (Ebberline, 2008), woninginbraken (Craig Bennell, Snook, Taylor, Corey, & Keyton, 2007; Brent Snook, 2004; Goodwill & Alison, 2006; Laukkanen, Santtila, Jern, & Sandnabba, 2008; Sarangi & Youngs, 2006), illegale grensoverschrijdingen (Rossmo, Thurman, Jamieson, & Egan, 2008), terroristische aanslagen (Bennell & Corey, 2007) en het identificeren van verzetshaarden in conflictgebieden (Kucera, 2006).

Geografische profilering kent verschillende sterke en zwakke punten. Een beschrijving van deze mogelijkheden en beperkingen behoren echter niet tot de scope van deze bespreking. De geïnteresseerde lezer verwijzen we naar enkele interessante werken in deze context (Van Koppen, Van Der Kemp & De Poot, 2002; Te Bracke & Eikelboom, 2008; Van Der Kemp & Van Koppen, 2007; Bernasco, 2007a).

Deze bundel bestaat uit drie delen en telt in het totaal 15 wetenschappelijke bijdragen die de assumpties voor geografische profilering onderbouwen. Buiten enkele klassieke (moeilijk te verkrijgen) bijdragen zijn het merendeel van de bijdragen al eerder verschenen in een tijdschrift of in een verzamelwerk. Per deel zullen we een korte impressie bieden van enkele bijdragen. Vervolgens plaatsen we enkele kanttekeningen en formuleren een persoonlijke appreciatie van het werk.

SAMENVATTING

In de inleiding, hoofdstuk 1, beschrijft Canter de historische ontwikkelingen die hebben bijgedragen tot de ontwikkeling van de discipline van geografische daderprofilering. Aansluitend worden de onderliggende veronderstellingen van geografische profilering als de rode draad van het werk voorgesteld. Deze veronderstellingen zijn: 1) het vereiste van een serie van delicten, 2) gepleegd door één en dezelfde dader, 3) geen te

* Doctorandus in de Criminologie aan de Vrije Universiteit Brussel

grote afstand tussen de woning (of verblijfplaats) van de dader en het gebied van de criminele activiteiten, 4) een tamelijk gelijkmatige spreiding van de delictlocaties rond de dader zijn verblijfplaats en tot slot 5) geen verplaatsing van de ankerpunten of opereren vanuit verschillende locaties tijdens de seriedelicten.

In het eerste deel ('spatial patterns in behaviour') wordt ingegaan op ruimtelijke patronen in het gedrag.

Het hoofdstuk van Kind, eerder verschenen in *Journal of Navigation*, beschrijft op welke wijze de auteur als voormalig Royal Air Force navigator een geografische analyse heeft opgesteld van de delictlocaties van de 'Yorkshire Ripper'. Deze seriedader had over een periode van vijf jaren 13 vrouwen vermoord in het noorden van Engeland. Hiervoor benadert Kind het lokaliseren van de dader als een navigatieopdracht. Alle delictplaatsen werden, zoals bij een koersbepaling, gelijkgesteld met brandstofdepots. Op basis van het zwaartepunt van de delictlocaties was het mogelijk om de optimale uitvalsbasis van de dader te berekenen.

Vervolgens gaat Snow in op de verspreiding van cholera door besmet eten of water. De perceptie indertijd was namelijk dat inhalatie van rottingsdampen de oorzaak zou zijn van cholera. Snow kon zijn these in 1854 onderbouwen door de cholera-uitbraak in de Londense Soho-buurt. De epidemioloog visualiseerde de choleraoverlijdens op een plattegrond, waardoor het vermoeden kon worden bevestigd dat verontreinigd drinkwater van een waterpomp de bron van de cholera-uitbraak was.

Mitzutani en Jewell, eerder verschenen in het *Journal of Zoology*, bespreken de ruimtelijke patronen tussen residentiële en doorreizende luipaarden in Kenia. Zo blijken vrouwelijke (residentiële) luipaarden een kleiner woongebied te kennen dan de mannelijke (residentiële) luipaarden. Deze woongebieden worden op hun beurt doorkruist door de doorreizende luipaarden.

Dit deel wordt afgesloten met de klassieker van Brantingham en Brantingham over de ruimtelijke spreiding van criminaliteit. In dit stuk worden acht hypothetische cases voorgesteld op basis van inductieve principes en de empirische literatuur, die veralgemeningen toelaten over ruimtelijke patronen.

Het tweede deel van het boek (*offenders' geography*) gaat over dadermobiliteit: de afstand en delinquentie (Turner), de locatie, ruimte en politieonderzoek (Rossmo), de reizende criminelen (Wiles & Costello), het afstandsverval (Rengert, Piquero & Jones) en tot slot mobiliteit (Rhodes & Conly). We beperken ons tot de bijdragen van Turner, Wiles en Rengert.

In hoofdstuk 6 geeft Turner zijn bevindingen weer over de relatie tussen de woonplaats van delinquenten en hun pleegplaatsen in Philadelphia. Het onderzoek stelt dat 1) delinquenten niet ver reizen om hun delicten te plegen, 2) het aantal incidenten daalt met de afstand van de dader tot zijn woonplaats, 3) medeplichtigen de neiging hebben om dicht bij elkaar te wonen en tot slot 4) er zich een bufferzone aftekent van de woonplaats van de delinquenten. Een mogelijke verklaring voor dit laatste element is het risico op identificatie van de persoon of de goederen.

Vervolgens schetsen Wiles en Costello het bewijs voor het bestaan van de reizende criminelen. Meer bepaald wordt in de bijdrage onderzocht in hoeverre de overtuiging bestaat dat een belangrijk aandeel van 'veelvoorkomende criminaliteit' (high volume crime) wordt gepleegd door reizende, meestal stedelijke daders die gebruik maken van de verhoogde en vereenvoudigde mobiliteit. Hun voornaamste bevindingen zijn: 1) de meerderheid van de daderverplaatsingen zijn relatief kort; 2) het reisgedrag van de

daders is meer afhankelijk van de opportuniteiten die zich presenteren tijdens de normale routines; 3) wanneer daders reizen om delicten te plegen is dit overwegend lokaal van aard, en als men toch ver reist, is dit hoofdzakelijk naar locaties die een sterke relatie hebben met de dader zijn woonplaats en tot slot 4) er is weinig bewijs dat de dader zijn reisgedrag significant is toegenomen.

Tot slot wordt door Rengert, Piquero en Jones het concept van het afstandsverval (distance decay) onder de loep genomen. Meer bepaald wordt ingegaan op de bewering van Van Koppen en De Keijser (2006) om conclusies te formuleren over individueel afstandsverval (distance decay) op basis van geaggregeerde data. Een these die door de auteurs niet wordt tegengesproken, doch hun analyse werpt wel enkele belangrijke vragen op wat betreft 1) de interpretatie van de ecologische fout, 2) de veronderstelling van rechtlijnigheid in dadermobiliteit, 3) de interpretatie van ruimtelijk werk over profilering, en tot slot 4) de veronderstelling van willekeurige doelwitselectie met een afgebakende range van opereren.

Het laatste deel (key concepts in geographical offender profiling) behandelt enkele kernconcepten in geografische daderprofilering: de reiziger-stroper hypothese (Canter & Gregory), de dumplocaties van seriemoordenaars (Canter & Lundrigan), de mentale kaarten (Canter & Hodge) en tot slot het beslissingsproces bij de doelwitkeuze (Canter & Shalev). Dit deel wordt ingeleid door een lezing over geografische daderprofilering (Canter). We beperken ons tot de bijdragen van de reiziger-stroper hypothese en de dumplocaties van seriemoordenaars.

Canter en Gregory, eerder verschenen in Journal of Forensic Science Society, onderzochten het ruimtelijk gedrag van 45 Britse serieverkrachters om een predictiemodel te ontwikkelen. Hiervoor werden twee hypothesen naar voren geschoven. De eerste hypothese voorspelt dat de verkrachter woont buiten het gebied waar de delicten worden gepleegd (de reiziger). De tweede hypothese voorspelt dat de dader woonachtig is in het gebied waar de delicten worden gepleegd (de stroper). Van de 45 daders ondersteunen uiteindelijk 39 daders de 'stroperhypothese'. Op basis van de daderkenmerken kon verder de predictie van de afstand tussen en naar de delicten gereduceerd worden met een gebied van tien vierkante mijl (ongeveer 16 km²). Het testen van het model in combinatie met een gebruik van een (expert-)systeem, voorspelde het juiste gebied in 82% van de gevallen.

Canter en Lundrigan onderzochten op hun beurt de ruimtelijke patronen van seriemoordenaars. Meer bepaald analyseerden ze de locatiekeuzes van de daders voor het dumpen van hun slachtoffers. De keuze van dumplocaties kan verklaard worden door de rationele keuze en routine activiteiten, waarbij de meerderheid van seriemoordenaars in gebieden actief is met een relatie tot zijn woonplaats. Slechts een klein aandeel woont niet in het gebied waar het slachtoffer werd achtergelaten, vermoedelijk om hun risico te minimaliseren en de baten te maximaliseren.

APPRECIATIE

Een sterk punt van deze publicatie is de centralisatie van de voornaamste artikelen waarin de beginselen van geografische profilering worden belicht. Elementen als het verplaatsingsgedrag, doelwitkeuze, distance decay, bufferzone, least effort, awareness en activity space, cirkelhypothese, criminele opportuniteiten, stroper-reiziger hypothese komen doorheen het verzamelwerk verscheidene malen aan bod. Een andere sterkte is dat de publicatie een capita selecta biedt van artikels die direct of indirect een relatie

kennen met de onderzoeksgroep (Investigative Psychology) van Canter. Dit kan echter ook als nadeel aanzien worden, gezien men bij voorbaat bepaalde perspectieven uitsluit. In deze context vermelden we bij wijze van voorbeeld de 'wedge theorie' over de neiging van seriemoordenaars om een wigvormig ruimtelijk gedrag te vertonen (Godwin, 2001:285).

Een kanttekening is dat de publicatie, met uitzondering van twee bijdragen, is samengesteld uit artikelen die eerder verschenen zijn in tijdschriften en verzamelwerken. Er wordt weliswaar geargumenteed dat enkele moeilijk te verkrijgen zijn, doch lijken mijns inziens de bijdragen niet meer zo actueel (of relevant) als de editors willen voorstellen. De recyclage van artikelen is ook te merken in de samenhang. Zo hebben we bij de lectuur meermaals een *déjà vu*, in het bijzonder als voor de zoveelste maal de casussen over de serieverkrachter John Duffy en de seriemoordenaar Yorkshire Ripper worden besproken. Hierdoor wordt (onterecht) de indruk gewekt dat de discipline blijft teren op zijn anekdotische successen en maar niet uit de startblokken komt. Tot slot een bedenking op het niveau van de selectie van de artikels. Bij de lectuur van sommige bijdragen hebben we ons meermaals de vraag gesteld of de bijdrage wel in dit werk op zijn plaats hoort. In deze context vermelden we ondermeer het artikel over het woongebied en het verplaatsingsgedrag van luipaarden. Op zich zijn de overeenkomsten tussen de ruimtelijke patronen in het dierlijke en menselijk gedrag relevant (zie in deze context Martin, Rossmo & Hammerschlag, 2009; Raine, Rossmo & Le Comber, 2009; Bernasco, 2007b), doch niet altijd even boeiend (getuige de daling van de leessnelheid). Gelijkaardige bedenking voor de lezing van Canter voor het Medicolegaal Genootschap. In deze voordracht worden vrijwel alle beginselen en casussen over geografische profilering verwerkt, wat op zich afbreuk doet aan de originaliteit van de daaropvolgende bijdragen. Misschien zouden bovenvermelde bijdragen eerder tot hun recht komen in het andere verzamelwerk van de onderzoeksgroep, 'Applications of geographical offender profiling' (Canter & Youngs, 2008), of tout court niet worden opgenomen.

Los van bovenstaande bedenkingen zijn we weliswaar de mening toegedaan dat Canter en Youngs een zinvol overzichtswerk hebben geleverd. Het boek kan dan ook aanzien worden als een prelude in de concepten en de theoretische ontwikkelingen. Men kan echter niet negeren dat het merendeel van de bijdragen eerder verschenen zijn, waardoor er twijfels rijzen over de meerwaarde van de bundel tegenover de afzonderlijke artikelen.

LITERATUUR

- ALMOND, L., DUGGAN, L., SHINE, J., & CANTER, D. (2005). Test of the arson action system model in an incarcerated population. *Psychology, Crime & Law*, 11(1), 1-15.
- BENNEL, C., & COREY, S. (2007). Geographic profiling of terrorist attacks. In R. N. KOCIS (Ed.), *Criminal profiling: International theory, research and practice* (pp. 189-203). Totowa, NJ: Humana Press.
- BERNASCO, W. (2007a). The usefulness of measuring spatial opportunity structures for tracking down offenders: A theoretical analysis of geographic offender profiling using simulation studies. *Psychology, Crime & Law*, 13(2), 155-171.
- BERNASCO, W. (2007b). Foerageerstrategieën van Homo Criminalis. Wat kunnen we leren van de gedragsecologie?, *Tijdschrift voor Criminologie*, 49(3), 265-276.
- CANTER, D. (1994). Identifying the residential location of rapists. *Journal of the Forensic Science Society*, 34, 169-175.

- CANTER, D. & YOUNGS, D.(2008). *Applications of geographical offender profiling*. Ashgate: Ashford.
- EBBERLINE, J.(2008). Geographical profiling obscene phone calls - a case study. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling* (5), 93-105.
- GODWIN, G. M.(2001). *Criminal psychology and forensic technology: a collaborative approach to effective profiling*. Boca Raton, Fla.; London: CRC Press.
- GOODWILL, A.M., & ALISON, L.J.(2006). The development of a filter model for prioritising suspects in burglary offences. *Psychology, Crime & Law*, 12(4), 395-416.
- KEMP, J.J. VAN DER & KOPPEN, P.J. VAN (2007). Fine-tuning geographical profiling. In: R.N. Kocsis (Red.) *Criminal profiling: International perspectives in theory, practice, and research* (347-364). Totowa, NJ: Humana Press Inc.
- KIND, S.(1999). *The Sceptical Witness: Concerning the Scientific Investigation of Crime Against a Human Background*. Harrogate: The Forensic Science.
- KOPPEN, P. J. VAN & MALSCH, M.(2008). *Het praktisch nut van de rechtspsychologie*. Deventer: Kluwer.
- KOPPEN, P.J. VAN & KEIJSER, J.W. de (2006). Desisting distance decay: on the aggregation of individual crime trips. *Criminology*, 35(3), 505-515.
- KOPPEN, P.J. VAN, KEMP, J.J. VAN DER, & DE POOT, C.J. DE (2002). Geografische daderprofilering. In: P.J. VAN KOPPEN, D.J. HESSING, H. MERCKELBACH & H.F.M. CROMBAG (red.). *Het recht van binnen: Psychologie van het recht* (237-254). Deventer: Kluwer.
- KUCERA, H.(2006). Geographic profiling adds a new weapon. Retrieved 15 augustus 2007, 2007, from www.geoplace.com.
- LAUKKANEN, M., SANTTILA, P., JERN, P., & SANDNABBA, K. (2008). Predicting offender home location in urban burglary series. *Forensic Science International*, 176, 224-235.
- LAUKKANEN, M., & SANTTILA, P. (2006). Predicting the residential location of a serial commercial robber. *Forensic Science International*, 157(1), 71-82.
- LÓPEZ, M.(2006). Geografische daderprofilering. Haarlem: RCM-Advies.
- MARTIN, R. A., ROSSMO, D. K., & HAMMERSCHLAG, N.(2009). Hunting patterns and geographic profiling of white shark predation. *Journal of Zoology*, 279(2), 111-118.
- MEANEY, R. (2004). Commuters and marauders: an examination of the spatial behaviour of serial criminals. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 1(2), 121-137.
- PAULSEN, D. J. (2006). Connecting the dots: assessing the accuracy of geographic profiling software. *Policing-an International Journal of Police Strategies & Management*, 29(2), 306-334.
- RAINE, N. E., ROSSMO, D. K., & LE COMBER, S. C.(2009). Geographic profiling applied to testing models of bumble-bee foraging. *Journal of the Royal Society Interface*, 6(32), 307-319.
- ROSSMO, K. D.(1995). Place, space and police investigations: Hunting serial violent criminals. In J. E. E. a. D. WEISBURD (Ed.), *Crime and Place* (pp. 217-235). New York: Criminal Justice Press.
- ROSSMO, K. D., THURMAN, C. Q., JAMIESON, J. D., & EGAN, K. (2008). Geographic patterns and profiling of illegal crossings of the Southern U.S. Border. *Security Journal*, 21, 29-57.
- SARANGI, S., & YOUNGS, D. (2006). Spatial patterns of Indian serial burglars with relevance to geographical profiling. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 3(105-115).
- SNOOK, B.(2004). Individual differences in distance travelled by serial burglars. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 1(1), 53-66.
- TE BRAKE, G. EIKELBOOM, A. (2008). *Geografische daderprofilering: een inventaris van de randvoorwaarden en succesfactoren*. Apeldoorn: Reed Business.